

Anmeldelse:

Fotografiets HOVEDSTAD

Af Benny Lihme

Weegee (B. Arthur Fellig, 1899-1968): Crowd at Coney Island, temperature 89 degrees ...

Max Kozloff: *New York. Capital of photography.*
The Jewish Museum, New York.
Yale University Press.
205 sider i pragtformat.

New York august 2002.

Befrielsen ved at komme indenfor i det air conditionerede jødiske museum på 5th Avenue et par hundrede meter nord for Guggenheim Museet er så stor, at end ikke den efterfølgende våbenkontrol kan ødelægge det. Foran os, i den ombyggede slotsagtige bolig fra 1908 for finansmanden og lederen af den jødiske menighed Felix M. Warburg, venter bl.a. et af Weegee's berømte billeder. Et fluepapir af mennesker på Coney Island er flygtet fra New York-heden. Billedet, fra 1940, er taget i en temperatur på 89 grader. Som Weegee selv kommenterede sit billede: "They came early and stayed late".

Nu er Coney Island jo ikke hvad det var engang, så flugten fra varmen ind i et museums air condition sale er et godt alternativ i en uge hvor den fugtige New York varme har ligget et godt stykke oppe i halvfemserne. Udover at have en af verdens største samlinger af jødisk kunst og historiske-religiøse genstande, har The Jewish Museum seværdige separatudstillinger. I denne periode hele to, én om Franz Kafka og hans familie og by Prag og en fotoudstilling med overskriften "New York. Capital of Photography". Vores udflugt uptown gælder fotoudstillingen. Var vi stået af på Guggenheim eller Whitney lidt længere ovre på Manhattans østside, var vi i øvrigt også dér på forskellig vis blevet bekræftet i fotografiets nu veletablerede position i den moderne museumsverden side om side med malerier, skulpturer og installationer.

Fænomenet "New York billeder", retfærdiggjort af det faktum, at byen mere end nogen anden by i verden har tiltrukket sig opmærksomhed fra fotografer, skal vise sig i stor udstrækning at være ensbetydende med billeder fra New Yorks gader, distinkte lokalområder som the Lower East Side og Harlem, offentlige rum som Times Square, subway'en m.v. Fotografer i New York har således gennemgående været gade- eller fortovsfotografer, de har tilhørt arten "foot people" som det hedder i udstillingens katalog med et tilhørende strålende historisk forankret billedsociologisk essay af Max Kozloff. Desværre er ikke alle udstillingens billeder med i kataloget, bl.a. nedlagde afdøde Diane Arbus' datter forbud mod reproduktion. Eller hun stillede som betingelse at få Kozloff's tekst til gennemlæsning inden trykning, en betingelse han selvfølgelig måtte sige nej til.

Udstillingens historiske fixpunkt er immigrationen til USA via Frihedsgudindens nabo Ellis Island, fotografisk repræsenteret ved Lewis Hine (1874-1940). Denne satsen

Lewis Hine (1874-1940): *Climbing into America*, 1905.

med flere prægtige billeder af Hine, er sket på baggrund af en samtidig explicit forkastelse af vor egen Jacob Riis, som slet ikke er repræsenteret. Max Kozloff anerkender godt nok den fraværende Riis i kataloget som tidens store sociale aktivist, der som den første brugte fotografiet som instrument i en socialpolitisk kamp (jvfr. Riis' bog fra 1890 "How the Other Half Lives"). Men så hører al anerkendelse til danskeren også op og der foretages noget der ligner et decideret opgør med den position Jacob Riis ellers traditionelt er tildelt i den amerikanske fotografihistorie. Dels anklages hans billeder for at være etnisk fordomsfyldte og Riis karakteriseres som de lokale myndigheders/kommunens og autoriteternes mand, der havde et paternalistisk syn på de fotograferede farvet af raciale stereotyper. Dels anklages han for, sammen med sine assistenter, at invadere underklassens hjem og tilholdssteder på en højst ufølsom måde. Fotograf-guerillaen på the Lower East Side overraskede ifølge fremstillingen deres ofre med de eksplosive magnesium flash, som oplyste de fattiges overbefolkede lejligheder og usle tilholdssteder, en "kommenbag-på" de fotograferede som er tydelig i mange af billederne. Og katalogets forord holder sig ikke tilbage for at kolportere det rygte, at når Riis & Co. kom blitzende i slummens mørke, var der folk som troede at der blev åbnet ild mod dem, hvorfor de sprang ud af vinduerne!

Politisk forkastes Riis som værende "systemets mand", hele hans påfund med hvordan "den anden halvdel" lever ses som et borgerligt oplysningsprojekt mere end et solidarisk projekt i forhold til denne halvdel. Hvor Riis ville oplyse om den samfundsmæssige trussel, som lavproletariatet udgjorde for de bedrestillede, var Lewis Hine i udstillernes øjne ikke kun en bedre og

Ben Shahn (1898-1969): *Untitled (New York General Post Office, Eighth Avenue and Thirty-third Street).*

Nan Goldin (B. 1939): *Misty in Sheridan Square*, 1991.

mere empatisk fotograf, hans billeder har en menneskelig atmosfære og klarhed som man ikke finder hos danskeren, han var politisk set også mere radikal end Riis og stillede i modsætning til denne spørgsmålstejn ikke kun ved fattigdommen og slummen, men ved selve den sociale orden. For Hine var de egentlige "andre" dem der havde påført de fattige deres livsomstændigheder i form af usle lønninger, slumboliger, børnearbejde osv. Denne fotografiske diskurskamp er principielt interessant. Værd at nævne er det dog også, at Hine og Riis på frugtbar vis hænger side om side på det stærkt anbefalelsesværdige immigrationsmuseum på Ellis Island.

Den fotografiske kritik af Jacob Riis er ikke enestående. I den historiske fiktionslitteratur fra perioden har hans eftermæle også fået nogle slemme skrammer. I den glimrende og meget udførligt data-historisk researchede kriminalroman "Sindssygelægen" kritiserer Caleb Carr Riis for ikke kun at besidde et "dansk kæmpekorpus", men også for at være en "højrestet moralist". Carr's roman handler om en seriemorder, der myrder prostituerede drenge i the Lower East Side's underverden. Noget som selvfølgelig også er sket i virkeligheden og som den sociale reformator og moralist Jacob Riis tilsyneladende ikke har villet røre ved. Ifølge Carr fordi Riis stadig fastholdt, at der ikke fandtes homoseksuel prostitution. I en anden historisk roman, Kevin Baker's bestseller "Dreamland", er Jacob Riis portrætteret og karrikeret som svenskeren, der var lige så naiv som titlen på hans bog. Og i øvrigt mere "Yankee than the Yankees themselves".

En anden af udstillingens store gestalter udover Hine, som i øvrigt sammen med de øvrige New York fotografer kan ses i Lausanne fra d.10. april 2003, er Weegee. Fra at være en bizar, kulørt pressefotograf med det privilegium at være den eneste af slagsen med politiradio, hvorfor han ofte var fremme før politiet på "crime scene", er Weegee blevet ophøjet til at være en af de største New York fotografer gennem tiden (nå ja, New York og New York: "Manhattan was his province"). Hans bog "Naked City" fra 1945 er for fotografiet hvad Chandler var for litteraturen og et helt naturligt oplæg til Hollywood's hædring af ham som "Public Eye" med en film over hans liv i 1992.

Men ellers er New York jo mange forskellige ting der gerne vil ses af mange forskellige øjne fra mange forskellige vinkler. Monumentale bygninger, skyskraberlandskaber, gigantisme, damp, røg & brandhaner, Times Square i 1001 forskellige kodninger osv. Det er Ben Shahn's ventende mennesker, hans ven Walker Evans' ansigter og ikke mindst lysreklamer, butiksfacader, skiltninger mv., det er James van der Zee's billeder fra Harlem, Helen Levitt's forkærlighed for børnemotiver, Cartier-Bresson med stor inspiration med sig fra den eneste europæiske konkurrent Paris, og ikke mindst Alfred Stieglitz's "pictorialism" ("the patriarch of early New York photography") og særegne æstetiske filtrering af byen.

I 70'erne bryder farvefotografiet igennem og flytter indendørs med bl.a. Nan Goldin og hendes på samme tid følsomme og voldsomme køns- og relationsforstyrrede grænseoverskridelser fotograferet i tætte stuerum, badeværelser, sengen osv. Perioden i øvrigt generelt meget engageret i minoritetskulturer, kønspolitiske spørgsmål og politisk opposition.

Også danske fotografer har været tiltrukket af New York. Et større udstillingsprojekt på Sophienholm 1991 er baseret på de tre fotografer Per Bak Jensen, Krass Clement og Gregers Nielsens rejse til "fotografihovedstaden" med det eneste formål at fotografere "den". Og længere tids seriøs omgang og samkvem med byen førte til Christoffer Regild's bog "New York" i 1998 (anmeldt i Social Kritik nr.55).